

התורה והמצוה

עלון בענייני מצוה הלכה מנהג ועיונים בעבודת ה'

עלון מס' 14

חדש אייר ירח זו ה'תשפ"ה

פרשת אחרי מות-קדושים

פרשת אחרי מות-קדושים

וְהַשְׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְעֹזָזֵל יַעֲמֹד-תִּי לִפְנֵי יְיָ לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזָזֵל הַמִּדְבָּרָה:

מצות שילוח השעיר לעזאזל, הוא מהמצוות שהיו אומות העולם מונים את ישראל בהם, ובאמת קצת קשה להסביר את מהותה. הרמב"ם במורה נבוכים (חלק ג' פרק מ"ו) כותב: , וכאשר היה שעיר המשתלח - לכפרת חטאים גדולים כולם עד שאין חטאת ציבור שיכפר מה שהוא מכפר וכאילו הוא נושא כל החטאים - מפני זה לא נרצה לזביחה ולא לשריפה ולא להקרבה כלל אלא הרחיקו תכלית ההרחקה ויושלוך לארץ גזרה - רצוני לומר שאין בה ישוב. ואין ספק לאדם שהחטאים אינם משאות שיעתקו מגב איש אחד לגב איש אחר* אבל אלו המעשים כולם משלים להביא מורא בנפש עד שתתפעל לתשובה - כלומר שכל מה שקדם ממעשינו נקינו מהם והשלכנום אחרי גוינו והרחקנום תכלית ההרחקה: עכ"ל.

האבן עזרא כידוע תולה את הדבר בסוד: המשתלח איננו קרבן כי לא ישחט ואם יכולת להבין הסוד שהוא אחר מלת עזאזל תדע סודו וסוד שמו כי יש לו חברים במקרא ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז בהיותך בן שלשים ושלש תדענו:

הרמב"ן "מגלה" קצת את הסוד של ה' עזרא. הרמב"ן הבין שכוונתו לשלשים ושלשה פסוקים אחרי פס' זה, והוא הפסוק וְלֹא-יִזְבְּחוּ עֹד-אֶת-זִבְחֵיהֶם לְשִׁעִירִם אֲשֶׁר הֵם זִנִּים אֲחֵרֵיהֶם. וז"ל הרמב"ן: והנה ר' אברהם נאמן רוח מכסה דבר ואני הרכיל מגלה סודו שכבר גלו אותו רבותינו ז"ל במקומות רבים. אמרו בבראשית רבה (סה י)

וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו	זה עשו	שנאמר	הן עשו אחי איש שעיר
אֶת-כָּל-עֲוֹנֹתָם	עונות תם	שנאמר	ויעקב איש תם

ומפורש מזה בפרקי רבי אליעזר הגדול (פרק מו): לפיכך היו נותנין לו לסמאל שוחד ביום הכפורים שלא לבטל את קרבנם שנאמר גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל גורלו של הקב"ה לקרבן עולה וגורלו של עזאזל שעיר החטאת וכל עונותיהם של ישראל עליו שנאמר ונשא השעיר עליו. ראה סמאל שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים אמר לפני הקב"ה רבון כל העולמים יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת שבשמים

מה מלאכי השרת יחפי רגל	כך הן ישראל יחפי רגל	ביום הכפורים
מה מלאכי השרת אין בהם אכילה ושתייה	כך ישראל אין בהם אכילה ושתייה	ביום הכפורים
מה מלאכי השרת אין להם קפיצה	כך ישראל עומדין על רגליהם	ביום הכפורים
מה מלאכי השרת שלום מתווך ביניהם	כך הן ישראל שלום מתווך ביניהם	ביום הכפורים
מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא	כך הן ישראל נקיים מכל חטא	ביום הכפורים

והקדוש ברוך הוא שומע עדותן של ישראל מן הקטיגור שלהם ומכפר ... ע"כ אגדה זו. והנה הודיענו שמו ומעשהו וזה סוד הענין כי היו עובדים לאלהים אחרים הם המלאכים עושים להם קרבנות והם להם לריח ניחוח ... ואתה צריך להתבונן בכתוב במקרא ובמסורת. והנה התורה אסרה לגמרי קבלת אלהותם וכל עבודה להם. אבל צוה הקב"ה ביום הכפורים שנשלח שעיר במדבר לשר המושל במקומות החרבן והוא הראוי לו מפני שהוא בעליו ומאצילות כחו יבא חורב ושממון ... וחלקו מן האומות הוא עשו ... יקרא הוא ואומתו שעיר ואין הכונה בשעיר המשתלח שיהיה קרבן מאתנו אליו חלילה. ... והמשל בזה כמי שעשה סעודה לאדון וצוה האדון את האיש העושה הסעודה תן מנה אחת לעבדי פלוני שאין העושה הסעודה נותן כלום לעבד ההוא ולא לכבודו יעשה עמו רק הכל נתן לאדון והאדון נותן פרס לעבדו ושמר זה מצותו ועשה לכבוד האדון כל אשר צוהו ואמנם האדון לחמתו על בעל הסעודה רצה שיהיו כל עבדיו נהנין ממנה שישפר בשבחו ולא בגנותו. ... היה מעמיד אותם לפני ה' פתח אהל מועד כי שניהם מתנה לה' והוא נתן מהם לעבדו החלק אשר יבא לו מאת השם ... וגם אחרי הגורל היה מעמידו לפני ה' לומר שהוא שלו ואין אנחנו מכוונים בשילוחו אלא לרצון לשם כמו שאמר יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אותו וגו' ולכך לא נשחוט אותו אנחנו כלל ותרגם אונקלוס (כאן) לשמא דהשם ולעזאזל כי האחד לשם ה' ולא לו והשני לעזאזל ולא לשמו של עזאזל. עכ"ל הרמב"ן, וע"ש בהמשך דבריו. הרמב"ן אם כן מזהיר מלהגרר אחרי דעות כאלה, וח"ו לתלות בו דברי הבל מסוג זה.

בהקשר לכך אציין דבר שנשמע כיום לפעמים מתלמידים שלא שמשו כל צרכם, וכנראה לפני שמלאו כרסם בש"ס ופוסקים ניסו להכנס לפרד"ס. מעין דברי הרמב"ן הנזכרים, יש מרבתינו המקובלים שכתבו על עניין מים אחרונים. לא ראיתי את המקור בספרי הקבלה עצמם, כך שאיני יכול לצטט כאן את דבריהם במדויק, אך ברור לי שאף אחד מחכמי המקובלים בכל הדורות לא אמר דברים כאלה על מים אחרונים (כנראה המקובלים אמרו משהו מעין דברי הרמב"ן על שעיר המשתלח. קצת קשה להסביר כן על מים אחרונים. יתכן שזה קשור בין השאר ל"שלחנו של אדם מכפר עליו"). אך ודאי שלא אמרו משפט כמו ששמעתי פעם מ'קבליסט מתחיל' שאמר "מים אחרונים זה בשביל השטן", וכן ניתן למצא בספרונים ועלונים המתפרסמים בשנים האחרונות דברים הגובלים ממש בעבודה זרה ח"ו. צריך להזהר מאד מדברים כאלה, ובאופן כללי כל מי שמנסה לרוץ לדברים גבוהים לפני שלמד את העיקר, טעון בדיקה (התייחסתי לתופעה דומה בעלון מס' 1 (פרשת משפטים ה' תשפ"ה).

* אגב, כאן המקום לציין כי לפני ראש השנה אפשר לשמוע ילדים (ולפעמים אפילו נערים או מבוגרים) המדברים על כך ש"השליכו את העברות למים" ועוד כל מיני התבטאויות מסוג זה (שמעתי פעם ילד שסיפר שהרבה אנשים עשו אצלם תשליך באקווריום, ואחרי ראש השנה מתו להם כמה דגים). פעמים רבות נובע הדבר מהסבר מוטעה של הגננת או המלמד שמסביר ש"משליכים את העברות למים". כמובן שאין זה נכון, אלא שבתשליך מתפללים שהקב"ה ישליך את העברות. כמובן שלא באתי לקשר בין מצוה זו למנהג התשליך, אך צריך לשים לב ולהדגיש כי 'החטאים אינם משאות שיעתקו מגב איש אחד אל גב איש אחר'.

פרשת קדושים

וְכִי תִזְכְּרוּ זִכְרֵי שְׁלֹמֹה לֵאמֹר לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְכְּרוּהוּ: בְּיָמָיו זָכַרְתֶּם יֶאֱכֹל וּמִמְחֶרֶת וְהַנּוֹתָר עַד-יָמָיו הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל:
בעלון פרשת צו (עלון מס' 9) דייקתי מלשון הפסוקים (ואח"כ ראיתי שזכיתי בס"ד לכוון לדעת הרמב"ן שפירש כן על פי תורת כהנים) כי בקדשים קלים מצות האכילה היא בו ביום, אלא שאם נשאר ניתן יהיה לאכלו גם ביום השני. כך מדויק מהפסוקים בַּיּוֹם הַקָּרִיבֹה אֶת-זִכְחוֹ יֶאֱכֹל זו המצוה. וּמִמְחֶרֶת וְהַנּוֹתָר מִמָּחֳרָת כלומר: מה שנותן ממנו ביום השני יֶאֱכֹל: וְהַנּוֹתָר וכו'. והנה, בפרשתנו כתוב בַּיּוֹם זָכַרְתֶּם יֶאֱכֹל וּמִמְחֶרֶת וְהַנּוֹתָר עַד-יָמָיו הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל: ואינו מחלק בין יום הראשון ליום השני, ומשמע קצת שאפילו לכתחילה יכול לאכלו ביום וממחרת, וקורא 'נותר' רק למה שנשאר 'עד יום השלישי'. אמנם, כפי שפירש רש"י: לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על מנת להאכל בתוך הזמן הזה. שאם לקבוע להם זמן אכילה, הרי כבר נאמר ואם נדר או נדבה זבח קרבנו וגו'. מובן אם כן מדוע כאן לא כתבה התורה באופן שיובן שיש עדיפות ליום הראשון, כי הזביחה צריכה אמנם להיות על מנת להאכל בתוך הזמן, אך אין הבדל אם חשב לאכלו ביום הראשון או שחשב לאכלו ביום השני (אף שמלכתחילה מצוה לאכלו ביום הראשון).

פסח שני

ביום שני הבעל"ט יחול פסח שני. בכמה מדרשי חז"ל נזכר יום זה כ'חג' של חדש אייר. בזמן שבית המקדש היה קיים, היו עולים לרגל כל אלה שלא זכו להקריב פסח ראשון. סביר להניח שבכל שנה היו רבים כאלה. בדורות האחרונים התפתחו מנהגים שונים ביום הזה, המסמלים זכר לפסח שני (יש נוהגים לאכול מצות, ויש אף מרור, ועוד). נכון שלא מדובר במנהגים קדומים, אך כל מה שעושים לחזק את עניין הכמיהה לבניין בית המקדש, זהו טוב מאד. אמנם, צריך לשים לב לשתי נקודות:
א. יחד עם עניין 'זכר' לקרבן פסח שני שהיה בעבר, עלינו לחשוב גם על העתיד (ואנו מתפללים שיהיה זה בקרוב).
ב. את המנהגים הללו יש לנהוג ביום י"ד ובליל ט"ו, שהרי זמן ההקרבה הוא ב"ד (ואכילתו בלילה).

ל"ג בעמר

מספר טעמים נאמרו על בשמח בו. אתייחס לאלה שקבלה בידם כי השמחה קשורה לרשב"י (אגב, מסורת כזו לא היתה אצל האשכנזים). **תזכורת:** כי המקום היחיד אליו צריכים לעלות כל עם ישראל בזמנים מסויימים, הוא: בית המקדש שיבב"א. אף אם יש עניין ליסוע לקברו של צדיק מסויים, אין להשוותו לעליה לרגל ח"ו. ביטויים כמו 'ציון המצויינת', 'קדש הקדשים' ועוד, שמורים אצלנו למקום אחד. ויהי רצון שנזכה במהרה לראות בבניינו ולשמוח בתיקונו בב"א ובב"ש
נקודה נוספת: תופעה הקיימת לאחרונה לא רק בל"ג בעמר: פניות אל צדיק מסויים, והבטחות למי שיעשה כך או כך, ועוד. פעמים רבות דברים כאלה גובלים בכפירה ממש! צריך לבדוק היטב כל עלון בו מצוטטים עניינים כאלה. ועי' בדברי הרמב"ן שהובאו לעיל.
לאחרונה נפוצה תופעה נוספת: פונים רק לקב"ה עצמו, אך מפרסמים על "פסק בית דין", כביכול ב"ד של מטה מחייב את בית דין של מעלה ו"גוזרים" שפלוני יתחתן עוד השנה, ופלוני יתפארו עוד השנה וכו'. אם יש מקום להעמיד בית דין, אולי מן הראוי להעמיד בית דין שיגזור נידוי על מי שאינו כחונן ולא שייך לומר עליו 'אלמלא חונן אתה וכו'.'
אף אם יש לפעמים מקום "להכשיר" בהסברים שונים פרטים מסויימים בתופעות אלה, לא מובנת החוצפה לפסול דווקא את המפקקים בהנהגות הנזכרות, לעתים עד כדי לכנות "אפיקורוס" מי ששולל או אפילו מפקק בהנהגות מהסוג הנזכר.

להערות והארות בעניין העלון:

יחזקת נימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com

לתרומות: ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס בקופה: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונות 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'

זמני התפלות בקהלתנו **ק"ק עדת יראים-אושטרייך** מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב') **בשב"ק פרשת אחרי מות-קדושים:**

מנחה עש"ק ובשב"ק: 6:40. שחרית (קבוע בכל שבת): 8:30. ערבית מוצש"ק: 7:50

בשבוע הבעל"ט (פרשת אמור): מנחה וערבית במשך השבוע: 7:15 מנחה עש"ק ובשב"ק: 6:45. ערבית מוצש"ק: 8:00

ספירת העמר ביום חול: כ-13.5 דק' לאחר השקיעה (בצבור). ליל שב"ק מחולק לילדים ממתק כתזכורת לספירת העמר

תכניות ל"ג בעמר יפרסמו א"ה בביהכ"נ במשך השבוע

הודעה משמחת

ביום ב' י"ד אייר **פסח שני** הבעל"ט יתקיים א"ה מעמד זכר לקרבן פסח שני. האירוע יתקיים ע"י הרב ישראל אפל שליט"א. תפלת מנחה ברחבת הכתל המערבי בשעה 7:20, ולאחר מכן קריאת פרשת פסח שני, ועוד. בסיום האירוע: תפלת ערבית, ולאחמ"כ תתקיים סעודה באחת מחצרות ירושלים עיה"ק. פרטים והרשמה בטל': 0527605823 או בדוא"ל: 0722020200e@gmail.com
ויהי רצון שנזכה לראות בבניין בית המקדש ובחידוש העבודה במהרה

הודעה משמחת מחברת בחורים חכמת שלמה

גם השנה תתקיים א"ה בחג השבועות-זמן מתן תורתנו **מסגרת תורנית** לבחורים ירא"ש שאינם נמצאים בישיבה **בתכנית:** דגש על שמחת קבלת התורה * תפילות חגיגות באווירה שמחה * סעודות כיד המלך * **לימוד ליל שבועות:** לימוד בצוותא מתורה מנביאים ומכתובים עם דרשות קצרות בענייני דיומא. לאחר מכן לימוד ענייני החג מתורה שבע"פ. * תפלת שחרית חגיגית ושמחה (תפילה כותיקין) * לאחר התפילה: קידושא רבא חלבי * בשעות הצהריים: סעודה חלבית עשירה * לאחר מכן בשר ויין כראוי לסעודת יר"ט של מתן תורה (אי לאו האי יומא...) * **שמחת יר"ט** * תכניות מגוונות עד סוף היום (שירים, מנגל, שיעורים, ועוד).
אפשרות ללינה בצורה מסודרת לבחורים הגרים מחוץ לעיר
לפרטים והרשמה: 0527167567 yn0527167567@gmail.com